

Граждански медии-проекти и технология

проф. Руси Маринов

В началото на 21. век, развитието на интернет технологиите позволява на голяма група хора да създават, публикуват и управляват съдържание, което променя традиционният тип журналистика. Аудиторията се превръща в активен участник и при определени условия/достъп до отворен тип платформи за обмен на информация/, се включва в процеса на създаване на новини. Гражданските медии са базирани на уеб технологии- отворен тип сайтове, които позволяват на аудиторията да стане активен участник в информационния процес. С поява на нов тип интелигентни платформи за автоматично генериране на съдържание, по определени критерии, още повече усложняват ситуацията за традиционния тип медии и се създават нови възможности за гражданите да споделят идеи по важни проблеми, за съжаление политическата прослойка се опитва в момента да контролира основните медийни канали, с помощта на специално „демократично“ законодателство, финансиране на собствениците под формата на политическа реклама, и контрол на медийния поток по пътя на индиректно въздействие. Навлизане на нови, социални технологии предполага създаване на условия за активно развитие на свръхлокални градски тип медии, но поради необходимостта от сериозни инвестиции, формиране на култура и мрежови компетенции, както и определена пасивност на гражданското общество на практика този процес в Източна Европа е блокиран.

Терминът "граждански медии" е въведен в употреба и популяризиран през 2001 г. от Клеменсия Родригес(Колумбийски университет), изследваща ролята на комуникациите и гражданските медии. Най-общо казано, в началните периоди от развитието на гражданската журналистика, това алтернативно направление се разглежда като действие на граждани или група от хора, играещи активна роля в процеса по събиране, подреждане, анализ и разпространение на новини и информация. Условието за усъвършенстване на такъв тип журналистика са следните: поява на сайтове, базирани на отворен код; лесно-достъпен и удобен за потребителя софтуер; наличие на множество компютърни и мобилни устройства за достъп до мрежата; уеб-услуги за запис и споделяне на видео и снимки; аналитични платформи; генериране на големи данни; специализирани сайтове за публикуване на съдържание, проекти по медийна екология. Съвременните модели за подобен тип медии променят контекста на съществуващата медийна среда, като се ориентират в по-голяма степен към интересите на гражданите, отколкото да се защитават позициите на управляващата политическа прослойка, каквото е състоянието в момента. Съдържанието вече се продуцира и генерира от професионалисти, с образование в областта на гражданските медии. В отворения тип, социални платформи се насърчава активното участие на гражданите като се използват разнообразни канали за генериране и доставка на новини, свързани с дефиниране на основните проблеми на обществото.

Към Масачузетския институт по технологии(MIT) е създадена специална, изследователската група по граждански медии, като ролята им е следната: търсят се модели и подходи за създаване на социална система, която позволява на различни общности да споделят информация, да се осигури на общността достъп до открит тип данни, за да вземе решение и предприеме съответните действия; да си изберат лидери на локално и глобално ниво; общността

да може да подобрява местата и начините за съхраняване на информация и знание; да им се окаже помощ- да развият собствени иновативни средства и най-добри практики за споделяне на информация. Гражданските медии търсят подходи за изграждане на технологична и социална система за споделяне, организиране на информация, задаване на приоритети и инициативи, ориентирани към действия. Съществуващите системи за информиране на хората се променят бързо и следователно възниква необходимост от въвеждане на нови екосистеми, където границите между автор/аудитория и журналисти/аматьори се размиват чувствително. В частност медията се опитва да достигне до онези гласове, които до момента са били изключени от дигиталната, публична сфера, както и да се свърже с нови аудитории и системи, които спомагат за по-добро разбиране на същността на медийната реалност. Крайната цел е съвременните медии да спечелят отново аудиторията си, да се ориентират към традиционната си мисия, свързана със защита интересите на гражданите, за сметка на подкрепа на частни, партийни интереси.

Центрове за изследване на гражданските медии:

- Център за граждански медии, неправителствена структура, с подкрепата на Държавния университет в Аризона/Училище по журналистика и масови комуникации/ и Беркман центъра за Интернет общество към Харвард. Директор и създател на центъра е Дан Гилмор.
- Група за изследване на гражданските медии, към медийната лаборатория-МИТ (<http://www.media.mit.edu/research/groups/civic-media>)
- Общността "Глобал Войсис", включва повече от 700 автори и 600 преводачи от целия свят, които работят съвместно, за да осигурят на гражданите публикации и репортажи, генерирани от граждански медии и блогове на глобално равнище, с акцент на гласове, които се различават със своята интерпретация на реалностите и публикации, които са нетипични за международните новинарски медии. Global Voices търси подходи да обобщава, събира, управлява и допълва разговорите онлайн на глобално ниво-като се осветляват места и хора, игнорирани от другите медии. Сайта на общността се поддържа на 30 основни езика. Global Voices е създаден през 2005г. от Ребека Маккинон, бивша журналистка и шеф на бюрото на CNN в Пекин, Токио и Етан Зукерман експерт по технологии/Харвард, Беркман Център за Интернет и общество/. (адрес: <https://globalvoices.org/>)
- Форум по граждански медии, организиран от МИТ. Тук се събират онлайн различни групи като професионални журналисти, критици на медиите, визионери, занимаващи се с дигитални технологии, като периодично се дискутират трансформацията и западането на американските вестници. Някои от темите, обект на дискусии са: възрастова граница на читателите; възникване на гражданските медии и блог сферата; съдбата на местните новини и локалните медии; информация и новини в мрежата на бъдещето.
- Сайтовете " Граждански медии във Франция и Великобритания(Citizen media, France), (Citizen media UK- <https://www.citizensuk.org>)
- Мрежата "Knight Citizen News Network" дефинира по следния начин ролята на гражданските медии: това са мултимедийни платформи, с една основна страница и възможност за постинги и публикации, под формата на блог или използване на друг хронологичен порядък. Основно са ориентирани в посока микро-новини, засягаща определена локална аудитория, разполагат с малък състав, неголям бюджет и финансиране от страна на доброволци, читатели, активни граждани. Публикациите на

гражданите на сайта са под формата на коментари, или публикуване на снимков материал. Медиите, обикновено концентрират вниманието си върху новини, които са извън обсега на големите национални медии или им липсват ресурси, за да се осигурят подобен тип локални новини. Повечето сайтове не са ориентирани към печалба. Подобен тип медии използват всяка възможност, за да се да привлече вниманието на хората към важни проблеми, свързани с бизнес, развитието на района, престъпността, работа, околна среда и образование. В тези медийни платформи се предпочитат и теми от типа на стил и начин на живот; проблеми с шума; трафика; услугите. Според МИТ в настояще време технологиите и медиите са важна част от гражданското общество и търсенията на ефективни подходи за ангажиране на хората с политически проекти.

- За развитие на гражданските медии в Масачузетския институт е изградена, медийна лаборатория, като този тип медии се развиват в сътрудничество със центровете за "граждански медии" и "сравнителни медийни изследвания" (MIT Media Lab; Comparative Media Studies; Center for Civic Media). Университетът (MIT) предлага още стипендии и безплатни програми, ориентирани към изграждане отношенията между общности, технология и медийна екология, изследване на природата и значението на информацията/инфоекология/ и силата и за обществото. Една от главните цели на МИТ е дизайн на технологии, които водят до социални промени, като в последните години технологиите стават по-социални и достъпни за гражданите, така че могат да бъдат използвани за решаване на разнообразни проблеми в гражданското общество. Центърът по градски медии в МИТ разработва средства и инструменти за изследване на реалностите, провежда анализи на случаи и казуси, с цел по-добро разбиране на създалата се вече медийна екосистема, засилване участието на хората в решаване на проблеми в градска среда. МИТ прилага разнообразни, дизайнерски решения и методи за използване на технологии, позволяващи да бъдат чути гласовете на онези групи, които досега са били изключени от публичната сфера/важен проблем при нас/.

Разработени проекти в последните години:

- AR Neighborhood-представлява специален дизайн на градски тип технологии, които засилват влиянието на гражданите при решаване на проблеми и реализация на граждански цели. Инициативи: "засилване ролята на медиаторите за демокрация/центрове за медиация между медии и общество/;"гражданско ангажиране за цял живот"; "формиране на "градска идентичност".
- Проекти на медийната лаборатория "Емерсън", свързани с граждански медии: "Доверие в новините"-инициатива фокусирана върху изграждане на капацитет/способности в организации продуциращи новини/ големи и малки/,за по-ефективно въвличане на аудиторията в различни истории, както и създаване на релевантни такива. Доверието в медиите е ниско, американците не вярват на информацията, която получават от различни инфо-източници, те още смятат, че медиите трудно разграничават факти от мнения. Доверието в журналистиката продължава да намалява, в момента възникват реални потребности от организации, които се занимават с новини да бъдат отворени към аудиторията и изградят капацитет и способности за работа с хората. Това означава създаване на по-ангажиращо/engagement/ съдържание за хората, но съществува и друг елемент в тази посока- изграждане на по-добри взаимоотношения между гражданите и новинарските организации, което води до формиране на доверие и договаряне. Други проекти са : "Граждански посланици на данни"; " Гражданска идея".

- IDEA-е ориентирана към разследване, разискване, изразяване, съвети- това са четири важни елемента на граждански действия при формиране на дигитална култура. Рамката на Civic IDEA включва учебни планове за обучители и модератори, с цел усвояване на разнообразни дигитални инструменти; ръководства за медийна грамотност и ресурси; фокусиране върху развиване на критично мислене в медиите, грижа за дигитална безопасност и изграждане на обща рамка за граждански отношения в мрежова среда. В този проект се съчетават стратегии и подходи, като Civic IDEA осигурява добре обмислена програма за изграждане на способности за млади хора, за да могат да мислят критично, да предприемат граждански инициативи и действия в онлайн пространството.
- Проект студио: MediaBreaker-представява онлайн платформа за обучение, където обучители, лидери на след-училищни програми могат да формират дигитален опит като се използват комерсиални, музикални видеа, новинарски клипове и други. Студиото позволява да се интегрират в програмите критично мислене, изгражда медийна грамотност, генерира медийна продукция и други подобни дейности.

Три организации в САЩ финансират гражданските медии

1. Институт за алтернативна журналистика, създаден през 1987г.
2. Асоциация за алтернативни новинарски издания, създадена през 1983г.
3. Независим медиен институт-най-значимия им проект е Altnet Media - първо издание 1998г. Към 2020 г. финансира и разработва 10 проекта. Институтът има за цел да подкрепя независимата журналистика, това е публична, неправителствена организация. Мисията е да насърчава обществената дискусия по важни проблеми, още е свързана с популяризиране на алтернативни гледни точки и гласове.

Проблеми и рискове-граждански медии: спазване на етични норми; обективност на данните; подвеждане аудиторията, в резултат на липса на компетенции/характерно и за корпоративни и алтернативни медии/.

Решения:

- коопериране с големите новинарски сайтове, обмен на съдържание;
- университетско образование, тренинг и обучение на хората, използващи граждански медии;
- усвояване на етични стандарти, свързани и с новите уеб технологии;
- изграждане на съвместни новинарски организации/общи проекти между граждански медии и традиционни, печатни медии/.

Новите тенденции

- Обръщане на йерархията;
- Първо култура на лидерство/всички са лидери/--после програми, процеси!
- Граждански бюра за контрол в институциите-веднага!
- Медиите да не се превръщат в партийни говорители/ситуация в момента/ или проблемът с националните, частните ТВ(да се трансформират в платформи за видео споделяне на новини, свързани с управляващата партия).

Потенциална кариера за студенти, завършили магистърски програми по граждански медии/въведени в част от университетите в САЩ/:

- Журналистика, базирана на данни и информационни науки;
- Социално предприемачество;
- Градско планиране и развитие на общността;
- Дигитални стратегии;
- Медийно образование за млади хора;
- Неправителствени организации.

Изводи: Гражданските медии са отворен, тип платформи за създаване на съдържание, свързани са с новите интелигентни, смарт технологии и аналитични ресурси за интерпретиране на данни, като в по-голяма степен се защитават гражданските ценности, за сметка на интересите на политическия елит, който се стреми пряко или директно да има неограничен достъп до процеса за създаване на новини, както и да се неутрализират подобни опити за контрол на медиите.

Литература:

1. Сайта на „Медийна лаборатория към МИТ“ (MIT Media Lab)
2. „Граждански медии-световна практика“ Сборник с доклади от научна конференция "Граждани и медии", Университетско издателство "Св. Кл. Охридски", 2013г.
3. Информационна екология и интерактивен интерфейс. Сп. Проблеми на постмодерността. 2019г. <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=775803>